

קורות חיים של אסתר שלזינגר (1928-1941)

אסתר שלזינגר, שנולדה ב-16 במרץ 1928 בהמבורג, הייתה הצעירה בארבעת ילדי משפחת שלזינגר. הוריה, מרכוס והנרייטה (לבית אלבה Elbe) שלזינגר, נולדו בהמבורג בשנות השמונים של המאה ה-19. אביה, מרכוס שלזינגר (יליד 1880), היה הבכור בתשעת ילדיהם של ד"ר דויד ורוזה (לבית יפה Jaffe) שלזינגר. סבה של אסתר, דויד שלזינגר, היה חבר מכובד של הקהילה היהודית בהמבורג ומורה בבית הספר תלמוד תורה (ששכן ברח' 30 Grindelhof). תלמיד לשעבר סיפר עליו שנים מאוחר יותר: "שיטות הלימוד שלו היו מקוריות מכל בחינה, למרות קשיחות השיעורים שלו היו מעניינים, תוססים ואני חייב לומר - הרפתקנים. הוא היה אחד המורים היחידים שאצלם למדנו לחשוב."

אמה של אסתר, הנרייטה שלזינגר (ילידת 1888) היתה הבכירה בארבעת ילדיהם של סלומון אברהם ומתילדה אלבה (לבית גלאוברג Glauberg). מתילדה אלבה נפטרה בגיל צעיר והנרייטה שלזינגר חיה אצל אביה עד מותו בשנת 1919.

אביה של אסתר, מרכוס שלזינגר, למד בבית הספר התיכון "תלמוד תורה" בהמבורג ולאחר תקופת הכשרה והתמחות בבית מסחר סיטונאי למוצרי נייר וציוד משרדי Co & Steindorff. במרכז המבורג (ברחוב Admiralitätstraße 14) הוסמך לעסוק במסחר. לאחר שסיים בהצלחה את התמחותו המשיך לעבוד באותה חברה, עד שבשנת 1906 הפך להיות הבעלים של החברה ושינה את שמה ל - Co. Nachfolger & Steindorff. כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, נאלץ להפסיק את עבודתו ולהתגייס לצבא הגרמני, כמו שעשו כ- 100,000 יהודים גרמנים אחרים.

ב-6 לספטמבר 1921, לאחר שובו להמבורג, נשא מרכוס שלזינגר לאישה את הנרייטה אלבה. לזוג היו ארבעה ילדים. מתילדה (ילידת 1922) - תילי בפי בני משפחתה - תוארה מאוחר יותר ע"י אחותה הצעירה, אולגה, כילדה טובה, אחראית, ונמרצת. דויד (יליד 1924), הבן היחיד של משפחת שלזינגר, היה, לדברי אולגה, נער חכם ומוכשר, שקיבל תשומת לב רבה מאביו והיו לו חברים רבים. אולגה (ילידת 1926) היא היום (2014) הבת היחידה של משפחת שלזינגר שעודנה בחיים. את האחות הקטנה, אסתר (ילידת 1928), זוכרת אולגה כילדה פתוחה ולבבית, מלאת חיוניות ומרץ. במשפחה תהו לעיתים אם אסתר אינה בעצם "חצי בן", שכן היתה ילדונת שובבה ואמיצה ואהבה לטפס על עצים גבוהים. כל ילדי משפחת שלזינגר למדו בבתי ספר תיכוניים יהודיים בהמבורג.

העבודה העצמאית של האב איפשרה למשפחה לנהל חיים בורגניים נוחים. תחילה גרה המשפחה בדירת 6 חדרים בקומה ראשונה ברחוב Heinrich-Barth 34, בשכר דירה של 1140 רייכסמארק בשנה (כ4560 אירו). בדירה היה סלון, חדר מגורים, חדר אוכל, חדר שינה להורים, חדר אחד לבנות ואחד לבן. למרכוס שלזינגר היתה ספריה תלמודית גדולה ועשירה שירש מאביו, שכללה בין השאר תלמוד בבלי וספרי סידור רבים. המשפחה העסיקה סוכנת בית ואומנת.

כל זה השתנה בתקופה הנאצית. הגזענות והרדיפות האנטישמיות של הנאצים הגיעו גם לפתח ביתה של משפחת שלזינגר ואיתם עוני, נישול, ולבסוף גירוש ורצח. החרם שהטילו הנאצים על עסקים יהודיים גרם לבית המסחר למוצרי נייר וציוד משרדי של אב המשפחה לאבד קליינטים רבים, והמשפחה נכנסה למצוקה כלכלית. אולגה שלזינגר ראתה כיצד המתח בשל המצב הכלכלי הקשה השפיע על אביה. "כל בוקר ראינו שאבינו צם, ושהוא נהיה חיוור לגמרי. הוא

יצא מהבית מאוחר מהרגיל, חזר הביתה בצהרים עם פנים מוכרמות, התפלל ולא אמר דבר...אני חושבת שהיו לו חובות או שהוא לא שילם את שכר הדירה". אולגה משערת היום, שבשלב מסוים הלך אביה לבית הכנסת במקום לעבודה, כדי לשאוב כוחות מחודשים מכתבי הקודש. בשנת 1936 נאלץ מרכוס שלזינגר להעביר את העסק Co. & Steindorff Nachfolger אל דירת המשפחה, אך גם המהלך הזה לא שיפר את המצב הכלכלי. הנרייטה שלזינגר ניסתה למכור בתקופה זו את תכשיטיה. אולגה מתארת תקופה של מצב רוח קשה בבית. "האווירה בבית היתה עצובה. אנחנו הילדים מצאנו נחמה בקריאת ספרים ובחלומות על חיים אחרים".

מרכוס והנרייטה שלזינגר העריכו נכון את הסכנה הנאצית וניסו כבר בשלב מוקדם להגר. מכיוון שקשה היה להשיג ויזות הם ניסו לפחות לאפשר לילדיהם לעזוב את גרמניה ולשם כך פנו לארגון "עליית הנוער" הציוני, שבזרתו הצליחו כ-12,000 ילדים ובני נוער לעזוב את גרמניה הנאצית.

לאחר הפוגרומים בנובמבר 1938 נאלץ מרכוס שלזינגר לוותר לגמרי על עסקיו. אסתר ומשפחתה עברו לגור ברחוב a25 Rutschbahn (בית II). מזכרונותיה של אולגה עולה שהיה זה בעל הבית הלא יהודי של המשפחה שדחק בהם לעזוב את דירתם ("בעל הבית לא רצה יהודים"). נראה ששילוב של אפליה על רקע גזעי ומצוקה כלכלית הם שאילצו את המשפחה לעבור לרחוב a25 Rutschbahn. הקרקע עליו שכנה הדירה החדשה היתה שייכת לעמותת M.S.D. Kalker Stiftung שנקראה על שם Minkel Salomon David Kalker שהקים אותה בשנת 1878. לפני שעברו דירה מכרה המשפחה רהיטים, חפצים וכלי בית כדי להרוויח קצת כסף.

הדירה ברחוב a25 Rutschbahn היתה דירת שלושה חדרים, ללא חדר אמבטיה. בשל המצוקה הכלכלית השכירה המשפחה את אחד החדרים. דייר לא יהודי ששכר מהם חדר התנהג ללא התחשבות במשפחה ואז עזב מבלי לשלם שכר דירה. כאשר הנרייטה שלזינגר הלכה לנקות את החדר מצאה אותה ביתה אולגה בוכה מרוב יאוש, תוך כדי ניסיון נואש להיפטר מהפשפשים שהותיר אחריו הדייר.

מתילדה שלזינגר היתה הראשונה מבני המשפחה שהצליחה לעזוב את גרמניה. בפברואר 1939 נסעה לפלשטינה באניה של "עליית הנוער", אחרי שהשתתפה בקורס הכשרה בן חודש. בנובמבר 1939 אולגה הלכה בעקבותיה ועלתה לפלשטינה, גם היא בעזרת "עליית הנוער". הבא אחריהם היה אמור להיות דויד, שקיבל אישור לצאת לאנגליה, אך ויתר עליו מאחר שהעדיף לנסוע ישר לפלשטינה.

לאנגליה היתה פעולת ההצלה החשובה והמפורסמת ביותר Kindertransporte לצד הפעילות של "עליית הנוער", ה- לילדים בתקופה הנאצית. לאחר הפוגרומים של נובמבר 1938 הקלו האנגלים את ההליכים למתן אשרות, דבר שאיפשר להציל את חייהם של 7482 ילדים, עד פרוץ מלחמת העולם השנייה.

דויד שלזינגר החליט, אם כן, להגר ישר לפלשטינה ועבר את ההכשרה של "עליית הנוער". "כבר היה לו תאריך נסיעה לפלשטינה ואז התבקש לתת את מקומו ליהודים פולנים, שמצבם היה מסוכן הרבה יותר לאחר שהתחילה המלחמה. באותה תקופה גרו יהודים פולנים רבים בהמבורג. כבר במחצית השנייה של המאה ה-17 היגרו יהודים רבים ממזרח אירופה למערבה, אך מספרם עלה לקראת סוף המאה ה-19 ובעקבות מלחמת העולם הראשונה היתה זו כבר הגירה המונית. בשל הקרבה הגאוגרפית גרמניה היתה יעד מועדף. בין שתי מלחמות העולם התרכזה האוכלוסייה היהודית-פולנית בגרמניה בעיקר בערים הגדולות כגון המבורג. המצוקה הגוברת של היהודים, הן הפולנים והן

הגרמנים, בגרמניה בתקופה הנאצית הגבירה את קצב ההגירה. היהודים הפולנים שנותרו בגרמניה נחשבו לאזרחים של מדינת אויב ולכן יכלו להיאסר בכל רגע. ב-7 ספטמבר 1939 יצאה קריאה לאסור כל גבר יהודי בעל אזרחות פולנית. "עליית הנוער" הבטיחה לדויד שלזינגר שיוכל לעזוב את גרמניה באניה הבאה, ועל כן נתן דויד את מקומו ליהודי פולני שחי בהמבורג. אולם למרבה הצער השערים נסגרו. לא היתה יותר אפשרות להגר.

החל מה-19 בספטמבר 1941 נאלצו כל יהודי גרמניה מעל גיל 6 לשאת את הטלאי הצהוב, דבר שהחמיר את המצב. זמן קצר לאחר מכן, כנראה ב-6 נובמבר 1941 קיבלו מרכוס, הנרייטה, דויד ואסתר "פקודה להתפנות". המשפחה נדרשה למלא טפסים של הצהרת הון ופירוט הרכוש ולהתייצב ב-7 נובמבר ב-Provinzialloge für Niedersachsen אשר שכן ברחוב Moorweidenstraße. בבניין זה נאלצה אסתר, משפחתה ויהודים המבורגאים אחרים לבלות לילה. הקהילה היהודית סיפקה מיטות וקש וחילקה מרק שעועית חם, תה ולחם כדי לעשות את הלילה האחרון בהמבורג נסבל יותר. למחרת בבוקר נשלחה משפחת שלזינגר יחד עם יהודים המבורגאים אחרים, במכוניות משטרה סגורות של הגסטפו של המבורג, אל תחנת רכבת של רכבות משא. ב-8 בנובמבר 1941 גורשה אסתר שלזינגר, יחד עם הוריה ואחיה דויד למינסק. אגב, עבור הרבע האחרון של שנת 1941 נאלצה המשפחה לשלם 135 רייכסמארק (540 אירו) שכר דירה וזאת אף על פי שהם נאלצו לעזוב את דירתם בתחילת נובמבר. שאר הרכוש של המשפחה הוחרם על ידי הנאצים ונמכר במכירה פומבית.

הנסיעה למינסק ערכה שלושה ימים ושלושה לילות. האספקה שארגנה הקהילה היהודית לנסיעה נגמרה מהר, המים אזלו, וההסקה לא פעלה. אסתר, אחיה והוריה עברו חוויה טראומטית ויחס אכזרי מצד אנשי הגסטפו, אנשי האסאס והמשטרה לפני ובזמן הנסיעה.

מאוחר בלילה ה-11 נובמבר 1941 הגיע הטרנספורט של יהודי המבורג לתחנת רכבות המשא של מינסק. אסתר אחיה והוריה, כמו יתר האסירים, נאלצו לבלות לילה נוסף דחוקים בקרון הצפוף עד שאנשי האסאס והמשטרה הוציאו בכוח מהרכבת בחמש בבוקר. בדרכם לגטו ראו את מינסק, עיר שנהרסה כליל על ידי המלחמה. מאחר שיהודי המבורג היו היהודים הראשונים שהגיעו למינסק, הם מצאו עדויות לרצח ההמוני שהתרחש שם. היינץ רוזנברג, יהודי מהמבורג, שהיה באותו הטרנספורט כמו אסתר ומשפחתה, דיווח- "קיבלנו את הפקודה לרוקן את הבית האדום. כאשר נכנסנו אליו נתקלנו בפעם השניה במינסק במראה מזעזע: מאות גופות כיסו את הקרקע ... בכל מקום היה דם, על התנור ועל השולחן עוד היה אוכל". כאן יש צורך להסביר שבין ה-6 לנובמבר ל-11 בנובמבר 1941, רצחו אנשי האסאס והמשטרה מעל 6000 יהודים מרוסיה הלבנה בגטו של מינסק כדי לפנות מקום ל"יהודי הרייך", ואת הגופות הללו היו יהודי המבורג צריכים לפנות.

בסוף 1941 הוקמו ה"גטאות המיוחדים" II ו I שהוקפו בגדרות תייל ובהם שוכנו "יהודי הרייך הגרמני". אסתר ומשפחתה נשלחו לגטו I, שבו היו יהודים מהמבורג, דיסלדורף ופרנקפורט. אך מה בדיוק ארע לאסתר, דויד והוריהם במינסק אי אפשר לדעת. רשמית הם מוגדרים כמי ש"נעלמו במינסק", מה שאומר שהם מתו מרעב, מהקור של חורף 1941-42, או מהתנאים ההיגיינים המזעזעים והמחלות הרבות שנגרמו בשל כך. ייתכן גם שנלקחו בסלקציות של אביב 1943 ונורו למוות או נחנקו במשאיות הגז ליד Maly Trostinez. בכל מקרה ברור שאסתר, מרכוס, הנרייטה ודויד

נפלו קורבן לרצחנות הנאצית.

מהמשפחה בת שש הנפשות ניצלו רק מתילדה ואולגה שלזינגר, מאחר שהיגרו בזמן לפלשתינה. שתיהן היו בקשר מכתבים עם משפחתם בהמבורג עד שאלו נשלחו בטרנספורט. אז חדלו להגיע מכתבי התשובה ומכתביהם שלהם הוחזרו אליהם על ידי הצלב האדום. מתילדה ואולגה שלזינגר למדו מאוחר יותר על רציחתם של בני משפחתם. שתיהן התחתנו בישראל, שינו את שמן ואת שם משפחתם. מתילדה הלכה לעולמה מוקפת בילדיה, נכדיה וניניה לפני 15 שנה. אחותה אולגה חיה עד היום (2014) בישראל.

לא ידוע אם אחותם הקטנה, אסתר, זכתה לחיות עד יום הולדתה הארבע עשרה. מתי בדיוק מתה, איך ואיפה לא ידוע. גם אם תאריך ומקום מותה אינם ידועים ודאי הוא שהיא אחת ממיליון וחצי הילדים היהודים שנרצחו בתקופת השואה על ידי הנאצים.

© ויקטוריה וילקה